

מטעם לפרשת זכור ולפורים רמזים בטעמי המקרא בפרשה

מהספר העתידי **רמזי טעם עם טעם לשב"ח** מאת שלום המאירי, אשמח לתגובות במייל: shalom303@gmail.com

זְכוֹר (זקף גדול) **אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עֲמֶלְךָ בְּדֶרֶךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרָיִם (דברים כה, יז)**

בפרשת בשלח (שמות יז, טז) נאמר: "וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כָּס יְהוָה מִלְחָמָה לִידָד בְּעֲמֶלְךָ מִדֶּר דֶּר". בפסוק זה כתוב כֶּסֶס ולא נאמר כסא, וכן נאמר שם ה' רק בשתי אותיות י-ה.

רש"י מבאר¹: "כי יד על כס י-ה. ידו של הקב"ה הורמה לישבע בכסאו להיות לו מלחמה ואיבה בעמלק עולמית. ומהו כס ולא נאמר כסא, ואף השם נחלק לחציו, נשבע הקב"ה **שאינ שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו** וכשימחה שמו יהיה השם שלם והכסא שלם שנאמר (תהלים ט) האויב תמו חרבות לנצח, זהו עמלק שכתוב בו (עמוס א) ועברתו שמרה נצח (תהלים שם) וערים נתשת אבד זכרם המה מהו אומר אחריו וה' לעולם ישב הרי השם שלם כון למשפט כסאו הרי כסאו שלם".

טעם **זקף גדול** מורכב מאות ו' ושתי אותיות י', גימטריא כ"ו, כשם הוי"ה.

רבי חיים פאלאג'י מבאר² שהטעם **זְכוֹר** בזקף גדול רומז **שאינ שמו של הקב"ה שלם עד שימחה שמו של עמלק**: "הטעם דתיבת זכור הוא זקף גדול, שהוא דמות וי"ו עם שני יודי"ן **גימטריא שם הוי"ה ב"ה**, להודיע מה שאמרו רז"ל שאין השם מלא עד שימחה שמו של עמלק".

רבי יהושע הורביץ מבאר³ שהטעם רומז שע"י מחיית עמלק, **יתגדל שמו יתברך**:

זְכוֹר נרשם בטעם **זקף גדול**. ונראה על פי מה שכתב האריז"ל לכוון הזכירות בברכת אהבה רבה וזכירה של מחיית עמלק בתיבת **לשמך הגדול** [עיין בפרי עץ חיים שער הקריאת שמע פרק ג], כי כל זמן שזרעו של עמלק קיים אין השם שלם ואין הכסא שלם [עיין במדרש תנחומא פרשת כי תצא סימן יא פסקא א], וכאשר ימחה זכר עמלק יתגדל שמו. ועל כן נרשם על זכור טעם זקף גדול, שהוא שני נקודות עם קו, שהוא עולה שם הוי"ה, תרין יודי"ן עם וא"ו, וזהו 'זקף גדול', היינו, **שיתגדל שמו הגדול על ידי מחיית עמלק**. ועל כן מ'לכנו ל'שמך הג'דול ראשי תבות מגל"ה.

רבי רפאל משה אלבאז, רב צ'פרו מרוקו, מוסיף⁴: וזהו שסיים **והיה בהניח וכו' תמחה וכו' פירוש אימתי יהיה השם שלם הרמז באותיות ויהי"ה**, כאשר תמחה את זכר עמלק.

¹ ע"פ מדרש **תנחומא** (כי תצא - פרק יא): "רבי לוי בשם רבי אחא בר חיננא אומר כל זמן שזרעו של עמלק בעולם **לא השם שלם ולא הכסא שלם**. אבד זרעו של עמלק השם שלם והכסא שלם מה טעם האויב תמו חרבות לנצח וגו' (תהלים ט) מה כתיב אחריו (שם) וה' לעולם ישב כון למשפט כסאו הרי השם שלם והכסא שלם אמן וכן יהי רצון".

² **נפש כל חי**, רבי חיים פאלאג'י, מערכת ז' אות ד', איזמיר תרלד, דף יט עא. אפשר שקדם לו **רבי צבי אלימלך שפירא מדינבוב, בני יששכר**, מאמרי חדש אדר, מאמר ג' דרוש ו', ראה לקמן. רמז זה גם כתב **רבי יששכר בריש איכנשטין, אב"ד וערצקי, מלבוש לשבת ויום טוב**, מונקאטש תרפז (דברים כד, ט).

³ **עטרת ישועה על מועדים**, רבי יהושע הורביץ מדז'יקוב, ויקרא פרשת זכור אות ו'.

⁴ **מיני מתיקה**, רבי רפאל משה אלבאז, קונטרס בסוף ספר עדן מקדם, פאס ת"ש אות סו. ראה **מיני מתיקה** מהדורת ישמח לב, ירושלים תשעב, עמ' מ'. ראה עוד דבריו ע"פ המקובלים, וכן נמצאים דברים אלה גם בספר **חמדת ימים** שלא ברור מחברו קושטא תצה, וכן בספר **תהלה לדוד**, רבי ששון מרדכי משה, בגדד תרנב, דף קיז עא המביא זאת בשם **חמדת ימים**.

מטעם לפרשת זכור ולפורים רמזים בטעמי המקרא בפרשה

מהספר העתידי **רמזי טעם עם טעם לשב"ח** מאת שלום המאירי, אשמח לתגובות במייל: shalom303@gmail.com

רבי יוסף חיים מבגדד⁵ מוסיף שבהפטרות פרשת זכור (שמואל א טו,ב) נאמר "כֹּה אָמַר יְיָ זְכוּר צְבָאוֹת פִּלְקֶיךָ יְיָ אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּלֶךָ לְיִשְׂרָאֵל", המלה **פִּלְקֶיךָ יְיָ** בטעם **זקף גדול**, שמספרו כמנין שם הוי"ה , להורות כי הנקמה תחויב בעמלק מצד כי בסיבתו אין השם שלם⁶.

נראה שאפשר להוסיף לרמז: **זְכוּר אֶת** (זקף גדול תביר)

זקף גדול תביר , **רמז שהשם** , **זקף גדול הוי"ה**, **הוא תביר**, **השם שבור כביכול**. אין השם שלם עד שיימחה עמלק, ושתי אותיות יושלמו רק כשימחה עמלק.

שלום המאירי

רבי יהושע המאירי מוסיף: אם הכסא שבור וגם שמו שבור א"כ צריך לנחם. וזה מה שמופיע באחת ההפטרות של שבע דנחמתא: "אנכי אנכי **הוא** מנחמכם" מהי התוספת של "הוא"? זה רמז לניחום. בכס חסר האל"ף ולשם הוי"ה - חסרות האותיות ו"ו ה"א וביחד המילה "הוא". ע"י השלמתם יבוא הניחום: הכסא יהיה שלם ושם ההוי"ה שלם. ויש גם רמז לכך (תהלים קלב, יג) **"אֱנִי לְמוֹשֵׁב לוֹ"** - כמו המילה הוא (בישעיהו).

אֲשֶׁר לֹא-תָבוֹא וְשָׁתִי (קדמא ואזלא רביעי) **לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אֲחִישָׁרוֹשׁ וּמַלְכוּתָהּ יִתֵּן הַמֶּלֶךְ לְרַעוּתָהּ** **הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה** (אסתר א, יט)

במסכת **סנהדרין** (צו עא) מסופר⁷ שנבוכדנצר רץ לכבוד הקב"ה ובא גבריאל והעמידו ואמר רבי יוחנן אילמלא בא גבריאל והעמידו לא היה תקנה לשונאיהם של ישראל.

בגמ' מבואר שהוא רץ **ארבע** פסיעות, **במדרש רבה אסתר** (פרשה ג פסקה א) הגירסא היא שהוא רץ **שלוש** פסיעות.

ושכרו היה שהבטיחו הקב"ה: חייך שאני מעמיד ממך שלשה מלכים שיהיו קוזמקרטורין מסוף העולם ועד סופו ואלו הם נבוכדנצר ואויל מרודך ובלשצר.

ושתי היתה בתו של בלשצר, כלומר דור רביעי לנבוכדנצר, ומבואר⁸ שהיא לא באה למשתה כי בא גבריאל ועשה לה זנב.

רבי ישראל מאיר הכהן, **החפץ חיים**, באר שאין מחלוקת בין הגמ' והמדרשים, והכונה שגבריאל עצר את נבוכדנצר בטרם סיים את הפסיעה הרביעית. נמצא שושתי, דור רביעי, היא כנגד הפסיעה הרביעית, וזהו

⁵ מובא בספר **אוצרות חיים ה'**, ירושלים תשסד, עמ' שמח, מספרו **ברכת חיים** על ההפטרות, הפטרת זכור.

⁶ ראה עוד **טוב להודות ג'**, רבי יעקב חיים סופר, ירושלים תשסב, סימן יא, עמ' עב, המוסיף: וכל מעיין מרגיש **שפקדתי הוא הוא ענין זכור כנ"ל**, וכהיא דראש השנה (ל"ב ב') **פקדונות** הרי הן **כזכרונות**. וראה שם שצ"ן ל**תיקוני זוהר** (תיקון כא, דף מז עב ודף נה עא בענין זקף גדול) לבאר מדוע הטעם במחית עמלק הוא זקף גדול.

⁷ ראה בכל הענין את ביאור החפץ חיים מובא בספר **החפץ חיים חיינו ופעלו**, רבי משה מאיר ישר, ח"ג עמוד תתרכ"ד. הובא בשלמי **תודה פורים**, רבי שלום בן ציון פלמן, פתיחה, עמ' ח'.

⁸ **מגילה דף יב עב**.

מטעם לפרשת זכור ולפורים רמזים בטעמי המקרא בפרשה

מהספר העתידי **רמזי טעם עם טעם לשב"ח** מאת שלום המאירי, אשמח לתגובות במייל: shalom303@gmail.com

הזנב-סוף, שעשה אותו גבריאל לושת, ובכך סיים את מלכותה, והומלכה אסתר כך שנהיתה תקנה לישראל. ע"כ.

ונרמז בטעמים: **אֲשֶׁר לֹא-תָבֹא וְשָׁתִי** (קדמא ואזלא רביעי), נבוכדנצר **הקדים** ורץ לכבוד הקב"ה ובא גבריאל והעמידו בפסיעה **הרביעית**, ובכך נגזר על ושת שהיתה דור **רביעי** לנבוכדנצר, שתסתיים מלכותה בפתאומיות.

שלום המאירי

לִיהוּדִים (זקף גדול) הִיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשְׁן וִיקָר (אסתר ח, טז)

חז"ל מבארים במסכת **מגילה** (דף טז עב): אורה זו תורה, שמחה זה יום טוב, ששון זו מילה, ויקר אלו תפלין. רש"י מבאר: "ועל כל אלה גזר".

נראה לבאר שבארבעה ענינים אלה נבדלים ישראל מן האומות. לא רק בתורה ובתפלין, אלא גם במילה, שאף עכו"מ מהול נקרא ערל⁹, ובימים טובים ששמחתם של ישראל יש בה עבודת ה'¹⁰, שלא כאומות ששמחתם היא הוללות.

ונרמז בטעמים: **לִיהוּדִים** (זקף גדול) הִיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשְׁן וִיקָר, זקף גדול רומז לשם הוי"ה, כי בענינים אלה ניכר כי **שם ה'** נקרא עליך.

שלום המאירי

לִיהוּדִים (זקף גדול) הִיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשְׁן וִיקָר (אסתר ח, טז)

חז"ל רואים בפסוק זה שיא של גדולתם של ישראל.

כך נאמר במדרש¹¹: "ר' חייא רבה ורבי שמעון בן חלפתא הוון מהלכין בהדא בקעתא דארבל וחזון את אילת השחר שבקעה את האורה. אמר ליה רבי חייא רבה לרבי שמעון בן חלפתא כך הוא גדולתן של ישראל בתחלה קימעא כל מה שהולך הוא גדול ורבה והולך מה טעם (מיכה ז') כי אשב בחשך ה' אור לי כך בתחלה ומרדכי יושב בשער המלך ואחר כך יושב מרדכי אל שער המלך וגו' ואחר כך ומרדכי יצא מלפני המלך וגו' ואחר כך ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר".

נראה לבאר עוד ע"פ מאמר הגמ' (**מגילה** דף טז עב): "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר. אמר רב יהודה **אורה זו תורה** וכן הוא אומר כי נר מצוה ותורה אור. שמחה זה יום טוב וכן הוא אומר ושמחת בחגך.

⁹ **משנה נדרים** ג, יא: "קונם שאיני נהנה לערלים, מתר בערלי ישראל ואסור במולי האמות. ראה עוד מה שכתב רבי זאב הוברמן, **זאב יטרף פורים** ב', פרק ח-ששון זו מילה.

¹⁰ ראה **רמב"ם** יד החזקה הלכות שביתת יום טוב ו, כ: "כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל לא ימשך ביין ובשחוק ובקלות ראש ויאמר שכל מי שיוסיף בזה ירבה במצות שמחה שהשכרות והשחוק הרבה וקלות הראש אינה שמחה אלא הוללות וסכלות ולא נצטוינו על ההוללות והסכלות אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל שנאמר (דברים כ"ח) תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב (מרב כל) הא למדת שהעבודה בשמחה ואי אפשר לעבוד את השם לא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שכרות". ראה **רבי יהודה הלוי**, ספר הכוזרי - מאמר שני: "ואכן בכניעתך בימי התענית לא תקרב אל האלוה יוטר מאשר בשמחתך בשבתות וימים טובים אם שמחתך זו באה מתוך מחשבה וכוונה כי כשם שהתחנונים צריכים מחשבה וכוונה כך גם השמחה בדבר האלוה ובמצותו צריכה מחשבה וכוונה למען תשמח במצוה עצמה מתוך אהבתך למצוה עליה ותכיר מה מאד היטיב לך בה".

¹¹ **מדרש רבה אסתר** - פרשה י פסקה יד. כך גם **ירושלמי יומא** דף יד עא, וביתר פירוט ב**מדרש תהלים** - מזמור כב.

מטעם לפרשת זכור ולפורים רמזים בטעמי המקרא בפרשה

מהספר העתידי **רמזי טעם עם טעם לשב"ח** מאת שלום המאירי, אשמח לתגובות במייל: shalom303@gmail.com

ששון זו מילה וכן הוא אומר שש אנכי על אמרתך. ויקר אלו תפלין וכן הוא אומר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ותניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפלין שבראש".

תכלית הגדולה של ישראל מבוארת ע"י הרמב"ם¹²: "לא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח לא כדי שישלטו על כל העולם ולא כדי שירדו בעכו"ם ולא כדי שינשאו אותם העמים ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח, אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה ולא יהיה להם נוגש ומבטל כדי שיזכו לחיי העולם הבא... ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות שהטובה תהיה מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויין כעפר ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד. ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". ע"כ.

ונרמז בטעמים: **לִיהוּדִים** (זקף גדול) הִיְתָה אוֹרָה, שיא **הזקיפה לגדולה** של ישראל הוא אורה של תורת ה', הרמז בטעם זקף גדול¹³, ואשר שמו במלואו בשם יהודה, בו נקראים היהודים.

שלום המאירי

¹² רמב"ם **יד החזקה** הלכות מלכים יב, ד-ה. וכן בהלכות תשובה ט, ב.

¹³ טעם זקף גדול מורכב מאות ו' ושתי אותיות י', גימטריא כ"ו, כשם הוי"ה.